

ИЗВЕШТАЈ О ИЗРАДИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА

Приштина-Косовска Митровица

Република Србија
Аутономна Покрајина Косово и Метохија
Универзитет у Приштини
Економски факултет-Приштина

Бр. 630/08
18.01. 2008
ПРИШТИНА

Одлуком Наставно-научног већа Економског факултета у Косовској Митровици број 447/08 од 01. 07. 2008, одређена је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Оливере Ђурић под насловом **ПОРЕСКИ СИСТЕМ И ПОРЕСКА ПОЛИТИКА У ФУНКЦИЈИ ПОСЛОВНОГ ИНВЕСТИРАЊА У СРБИЈИ** у следећем саставу:

Проф. Др Срећко Милачић, ментор,
Проф. Др Мурис Хаџибулић, члан,
Проф. Др Мирко Кулић, члан,

Пошто је комисија прегледала докторску дисертацију подноси Наставно-научном Већу Економског факултета следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ

1 БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Кандидат *Мр Оливера Ђурић* рођена је 06.06.1973. године у Скопљу. Основну и средњу школу завршила је у Бујановцу и носилац је Вукове дипломе. Економски факултет у Приштини уписује 1992 године, а дипломира 1996. год. са просеком оцена 7.71. Дипломирала је са оценом (9) на тему: **Фирма. Производна функција фирме**. Постдипломске студије уписује 1996. године на Економском факултету у Приштини и завршава са просеком оцена 8.67. Магистарску тезу под насловом **Анализа и оцена финансијске ситуације предузећа као основа за успешан пласман новчаних средстава**, одбранила је на Економском факултету у Приштини 10.4.2003. год. и стекла звање магистра економских наука.

Од 20. 02. 1997. до јуна 1999. године радила је на **Институту за економска истраживања**, ко асистент-истраживач, где учествује у изради одређеног броја пројекта, инвестиционих програма и других елабората из надлежности овог

института. На *Вишој Пословној школи Косово Поље-Блаце* ради од 01. 09. 2002. до 01. 09. 2003. као предавач на предмету: **Порез и буџет – пракса**. На ВПШ у Блацу, изабрана је од 2003. год и звање предавача за предмете: **Рачуноводство, Порески систем и политика и Пореско књиговодство и евиденција**. Од 01. 09. 2003. и данас предавач је на предметима: *Порески систем и политика и Пореско књиговодство и евиденција*.

Учествовала је на научном скупу: Економске перспективе Косова и Метохије са радом: - *Проблем зависности буџета Србије и Косова и Метохије од донаторских програма, Економски погледи 1 и 2, Економски факултет Приштина, (2004.)*
Написала је следеће научне радове:

1. *Показатељи бонитета и финансијске ситуације код нас и у свету*, Економски погледи 1-2, Економски факултет Приштина, 2003.
2. *Порез на додатну вредност-нов порески систем за праведније опорезивање*, Економски погледи бр.3, Економски факултет Приштина, 2004.
3. *Увођење фискалних каса, Економски погледи бр.1*, Економски факултет Приштина, 2005.
4. *Децентрализација система финансирања образовања, најосетљивији проблем образовне реформе*, Саветовање: Образовање ресурс будућности, Зборник радова Висока школа струковних студија Београд, Висока пословна школа струковних студија – Блаце 2007.
5. Аутор је књиге **Пореско књиговодство и евиденција** која се користи као уџбеник на Високој пословној школи струковних студија Блаце.

Користи се оперативним системима: *Windows, Microsoft Office, Excel, Internet*. и познаје Енглески језик.

2. СТРУКТУРА И САДРЖАЈ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Тема докторске дисертације кандидата мр Оливере Ђурић под насловом: **ПОРЕСКИ СИСТЕМ И ПОРЕСКА ПОЛИТИКА У ФУНКЦИЈИ ПОСЛОВНОГ ИНВЕСТИРАЊА У СРБИЈИ**, обрађена је на **318 страна**. У својству илустације својих ставова кандидат је резултате истраживања изложио у **35 табела, 17 графикана, 5 дијаграма и 2. слике**. Докторски рад такође садржи и **бројне примере**. Поред неизбежних уводних и закључних разматрања, композиција докторске дисертације сачињена је из **осам глава и студије случаја**. На крају рада, на 7 страна дат је списак коришћене литературе на српском, енглеском, немачком, језику, као и домаће и иностране статистичке грађе. Такође су наведени и коришћени бројни закони. Садржај докторске дисертације изложен је следећим редоследом:

САДРЖАЈ

УВОД

ПРВА ГЛАВА

ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ ИДЕЈА О НАЧИНУ УВОЂЕЊА ПОРЕЗА

1. ТЕОРИЈЕ О НАЧИНУ УВОЂЕЊА ПОРЕЗА
 - 1.1. Увођење пореза путем намета
 - 1.2. Увођење пореза на основу уговора
 - 1.3. Увођење пореза на основу уставног пристајка
2. ПОЈАМ И ТЕРМИНОЛОШКЕ РАЗЛИКЕ О ПОРЕЗУ
3. ОПОРЕЗИВАЊЕ И ЊЕГОВЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ
4. ЗНАЧАЈ ПОРЕЗА У ОДНОСУ НА ДРУГЕ ДРЖАВНЕ ПРИХОДЕ

ДРУГА ГЛАВА

ТЕОРИЈЕ О ОПРАВДАЊУ И ДЕЈСТВО ПОРЕЗА

1. ТЕОРИЈЕ О ОПРАВДАЊУ ПОРЕЗА
 - 1.1. Теорија силе
 - 1.2. Теорија еквиваленције или уговора
 - 1.3. Теорија жртве
 - 1.4. Теорија репродукције
 - 1.5. Органска теорија
 - 1.6. Теорија државног интервенционизма
 - 1.7. Теорија суверенитета
2. ДЕЈСТВА ПОРЕЗА
 - 2.1. Изучавање дејства пореза у старијој финансијској литератури
 - 2.2. Изучавање дејства пореза у новијој финансијској литератури
 - 2.2.1. Деловање пореза на доходак и економски развој
 - 2.2.2. Деловање пореза на економску структуру
 - 2.2.3. Дејство пореза на акумулацију и штедњу
 - 2.2.4. Дејство опорезивања на спољнотрговинску размену и платни биланс
 - 2.2.5. Стабилизационо- економско деловање пореза
 - 2.2.6. Дејство фискалитета на инвестиције и привредни развој

ТРЕЋА ГЛАВА

ПОРЕСКА СПОСОБНОСТ, ЦИЉЕВИ ОПОРЕЗИВАЊА И ПРИНЦИПИ ОПОРЕЗИВАЊА

1. ПОРЕСКА СПОСОБНОСТ
 - 1.1. Примитиван начин одређивања пореске способности
 - 1.2. Модеран начин одређивања пореске способности
2. ЦИЉЕВИ ОПОРЕЗИВАЊА
 - 2.1. Фискални циљ опорезивања
 - 2.2. Нефискални циљ опорезивања
 - 2.2.1. Меркантилни период
 - 2.2.2. Период либерализма

2.2.3. *Период империјализма и државног интервенционизма*

3. ПРИНЦИПИ ОПОРЕЗИВАЊА

3.1. Финансијски принципи

3.2. Економски принципи

3.2.1. *Принцип ефикасности*

3.2.2. *Принцип умерености пореског оптерећења*

3.2.3. *Принцип избора пореског извора*

3.2.4. *Принцип флексибилности*

3.2.5. *Принцип стабилности пореског система*

3.2.6. *Принцип идентитета пореског дестинатара и носиоца пореског терета*

3.3. Социјално-политички принципи

3.4. Правно-административни принципи

3.4.1. *Принцип законитости пореза*

3.4.2. *Принцип минимизација трошкова плаћања*

3.4.3. *Минимизација административних трошкова*

ЧЕТВРТА ГЛАВА

КЛАСИФИКАЦИЈА И ЕЛЕМЕНТИ ОПОРЕЗИВАЊА

1. РАЗЛИЧИТИ НАЧИНИ ОПОРЕЗИВАЊА

1.1. Непосредно и посредно опорезивање

1.2. Субјектни и објектни порези

1.3. Фундирани и нефундирани порези

1.4. Аналитички и синтетички порези

1.5. Општи и наменски порези

1.6. Катастарски и тарифни порези

1.7. Претпостављени и фактички (чињенични) порези

1.8. Порези по вредности и специфични порези

1.9. Редовни и ванредни порези

1.10. Основни и допунски порези

1.11. Репартицијски и квотни порези

1.12. Централни и локални порези

1.13. Подела пореза према OECD

2. ЕЛЕМЕНТИ ОПОРЕЗИВАЊА

2.1. Порески обвезник

2.2. Предмет опорезивања - порески објекат и порески извор

2.3. Пореска основица

2.4. Пореска стопа

ПЕТА ГЛАВА

ПОРЕСКИ СИСТЕМ И ЕКОНОМСКА КЛАСИФИКАЦИЈА ПОРЕЗА

1. УОПШТЕ О ПОРЕСКОМ СИСТЕМУ

1.1. Порески монизам

1.2. Порески плурализам

2. ПОРЕСКИ СИСТЕМИ И ЊИХОВА СТРУКТУРА У САВРЕМЕНОЈ ЕКОНОМИЈИ
 - 2.1. Порески облици и њихова структура у САД
 - 2.2. Порески облици и њихова структура у Европској унији
 - 2.3. Порески облици у транзиционим земљама
 - 2.4. Порески облици и њихова структура у Србији
3. ПОРЕЗ НА ДОДАТУ ВРЕДНОСТ И ЊЕГОВИ ЕФЕКТИ У СРБИЈИ
 - 3.1. Историјски развој пореза на додату вредност
 - 3.2. Појам, методе и начела израчунавања пореза на додату вредност
 - 3.3. Облици пореза на додату вредност
 - 3.4. Стопе пореза на додату вредност
 - 3.5. Функционисање ПДВ
 - 3.6. Предности пореза на додату вредност
 - 3.7. Порез на додату вредност и његови ефекти у Србији
4. ЕКОНОМСКА КЛАСИФИКАЦИЈА ПОРЕЗА
 - 4.1. Порези на имовину
 - 4.2. Порези из прихода
 - 4.3. Порези из расхода

ШЕСТА ГЛАВА

СИВА ЕКОНОМИЈА И ИЗБЕГАВАЊЕ ПЛАЋАЊА ПОРЕЗА

1. ИЗБЕГАВАЊЕ ПЛАЋАЊА ПОРЕЗА
 - 1.1. Законита евазија пореза
 - 1.2. Пореска утаја
 - 1.3. Порески рај
 - 1.4. Пореска утаја у Србији
 - 1.5. Мере против утаје пореза
2. СИВА ЕКОНОМИЈА
 - 2.1. Појам и дефиниција сиве економије
 - 2.2. Фактори ширења сиве економије
 - 2.3. Области појаве сиве економије
 - 2.4. Сива економија у Србији
 - 2.5. Сива економија у земљама ОЕЦД-а
 - 2.7. Сива економија у транзиционим земљама
 - 2.8. Мере за сузбијање сиве економије

СЕДМА ГЛАВА

ИНВЕСТИЦИЈЕ У ФУНКЦИЈИ ПОСЛОВНОГ РАЗВОЈА

1. ПОЈАМ, ДЕФИНИЦИЈЕ И ЗНАЧАЈ ИНВЕСТИЦИЈА
2. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА ИНВЕСТИЦИЈА
 - 2.1. Сопствени извори (унутрашњи)
 - 2.2. Туђи извори (спољни)
3. ИНВЕСТИВИОНА УЛАГАЊА И ЊИХОВА КЛАСИФИКАЦИЈА
4. ИНВЕСТИЦИОНИ ПРОГРАМИ КАО ОСНОВА ЗА УСПЕШНО ИНВЕСТИРАЊЕ

5. ДЕЛОВАЊЕ ПОРЕЗА НА ИНВЕСТИЦИЈЕ
6. ПОРЕСКИ ПОДСТИЦАЈИ И ОЛАКШИЦЕ У РЕГУЛИСАЊУ ИНВЕСТИЦИЈА

ОСМА ГЛАВА

ПОРЕСКА ПОЛИТИКА СРБИЈЕ И ПОСЛОВНО ИНВЕСТИРАЊЕ

1. СТРАНЕ ДИРЕКТНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ И ПОРЕСКА ПОЛИТИКА
 - 1.1. Стране директне инвестиције и мотиви страних инвеститора за улагање капитала
 - 1.2. Подстицаји у привлачењу страних директних инвестиција
 - 1.3. Стране директне инвестиције у свету
 - 1.3.1. *Стране директне инвестиције у транзиционим земљама*
 - 1.3.2. *Стране директне инвестиције и пореска политика у Србији*
 - 1.4. Пореске олакшице у Србији
2. ПОРЕСКА ПОЛИТИКА У ФУНКЦИЈИ НОВОГ ЗАПОШЉАВАЊА
3. ПОРЕСКА ПОЛИТИКА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ И РЕГИОНА У ФУНКЦИЈИ ПОСЛОВНОГ ИНВЕСТИРАЊА И РАЗВОЈА ПОЈЕДИНИХ РЕГИОНА У ВИДУ ИНДУСТРИЈСКИХ ПАРКОВА
 - 3.1. Пореске олакшице универзалног и регионалног типа
 - 3.2. Индустрijske зоне и паркови као фактори регионалног развоја
 - 3.2.1. *Мogućности регионалног развоја кроз концепт индустријских паркова -Пример Инђије*

ДЕВЕТА ГЛАВА

СТУДИЈА СЛУЧАЈА

1. ПРОФИЛ ИНДУСТРИЈСКЕ ЗОНЕ (ПАРКА) ПРЕШЕВО (ИЗП) КАО СРЕДЊОРОЧНОГ ПРОЈЕКТА РАЗВОЈА
2. ПРОФИЛ СЛОБОДНЕ ЗОНЕ ПРЕШЕВО (СЗП) КАО ДУГОРОЧНОГ ПРОЈЕКТА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ
3. ЗАКЉУЧАК

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

Структура и садржај урађене докторске дисертације указују на велики значај креирања пореске политике и увођења нових облика у порески систем, који се јавља као потпора пословном инвестирању у Србији. Нов порески систем ствара потпуно нов амбијент за пословно инвестирање у Србији а дисертација даје одговор на питање колико ове промене чине нашу земљу атрактивном дестинацијом нашим и светским инвеститорима.

У изради докторске дисертације кандидат је уложио озбиљан истраживачки напор, настојећи да истраживање пореског система и пореских инструмената прошири и на друге факторе, који би уз одговарајућу пореску политику чинили пун

погодак у креирању ефикасног, сигурног и јефтиног пословног амбијента намењеног инвеститорима.

У опусу свог истраживања, кандидат је указао на ефикасност већ учињеног у пореској политици и понудио могуће кретање даљих реформи, подвлачећи битне правце на основу страних искустава.

Имајући у виду распоред тематских подручија, кандидат је тако пројектовао структуру дисертације, да је поред уводних и закључних разматрања наведену тематику обрадио кроз осам глава и једну студију случаја.

У првом делу који носи назив *Појам и и карактеристике пореза* кандидат је истраживао појаву, настанак и развој пореза као историјске категорије која настаје са првим појавама организоване власти. Дисертација прати настанке првих пореских система и њихове промене кроз различите историјске периоде почев од робовласничког облика друштва преко феудалних облика опорезивања до савремених пореских система у организованим облицима државних унија.

Кандидат је навео дефиниције пореза од више аутора, да би методом анализирања извео сопствене закључке о најадекватнијој која даје најбољи одговор на питање *шта је то порез*. Дисертација истражује и порез као основни инструмент формирања јавних прихода, покрића буџетских расхода и задовољења јавних потреба у односу на остале инструменте јавних прихода.

Дисертација у овом делу разматра и то које су то најпожељније карактеристике сваког пореског система, које би пореским обвезницима пореску обавезу учинио најбезболнијом, држави обезбедио покриће јавних расхода, стимулисао инвестиције и економски развој друштва, а у условима високе коњуктеуре и сталне инфлаторне напетости деловао стабилизационо.

У другом делу који носи назив *Теорије о оправдању и дејство пореза* дисертација изучава многобројне теорије о оправдању пореског оптерећења. Пореско оптерећење је *болно* за пореске обвезнике, тако да се јавна власт заједно са теоретичарима који се баве овом проблематиком одувек трудила да нађе ваљане разлоге којим би оправдала плаћање пореза. Тим поводом кандидат је детаљно истраживао следеће **теорије: силе, еквиваленције, жртве, суверенитета и многобројне друге теорије.**

У другом делу дисертације истраживано је и деловање пореза. Кандидат указује на то да су дејства често врло различита и могу бити: политичке, социјалне демографске и друге природе. Деловања се историјски посматрају почев од ставова старије финансијске литературе до деловања пореза у новијој финансијској литератури.

Назив трећег дела дисертације је *Пореска способност, циљеви и принципи опорезивања*. Кандидат је у овој глави дао одговор на питање како се појам пореске способности мењао у финансијској теорији са порастом економске снаге становништва и привреде и са проширивањем економских извора јавних прихода државе и шта је то пореска способност данас. Кандидат је проучавао и разне улоге државе (економску, социјалну, културну, политичку) у савременом друштву, као и промене циљева опорезивања, кроз њихов историски развој. Ту се указује на

основну поделу циљева опорезивања: на фискални циљ и многобројне нефискалне циљеве опорезивања.

Говорећи о принципима у дисертацији се помиње да је велики број аутора настојао да кроз векове формулише нека правила којих се треба придржавати при опорезивању. Принципе опорезивања формулисали су разни аутори, али је њихово систематско проучавање почиње од *Adama Smita*. У дубљем истраживању принципа кандидат се користио *Wagnerovom* класификацијом, која је формулисана у четири групе пореских принципа и то: *финансијске, економске, социјално-политичке принципе и, правно-административне принципе*.

Четврти део који носи назив *Класификација и елементи опорезивања* описује разврставање пореза према одређеним заједничким карактеристикама. Овде кандидат описује поделу пореза и истиче карактеристике појединих облика који омогућавају истраживање предности и мана појединих врста пореза и изналазе најадекватнији порески систем који одговара актуелним економским, друштвено-политичким, социјалним и другим приликама. Овде дисертација даје одговор на питање који су то елементи опорезивања и шта они све обухватају. Кандидат кроз примере сликовито предочава читаоцу основне особине и поделе елемената опорезивања.

Пети део који носи назив *Порески систем и економска класификација* је најобимнији и обрађен је на 75 страна овог рада. Кандидат је овде објаснио појам пореских система кроз разне видове дефинисања. У овом делу истраживана је и проучавана еволуција и настанак савремених пореских система са посебним акцентом на актуелни порески систем у Србији. У дисертацији су дати и упоредни прегледи пореских система држава Европске уније, САД и транзиционих земаља. Посебно је обрађена и тема пореза на додату вредност и дат је одговор на питање како је дошло до промене пореског система и како је уведен порез на додату вредност уместо пореза на промет. Са увођењем ПДВ(VAT) извршена је хармонизација нашег пореског система са пореским системом Европске уније. У раду су дате смернице о томе како ће се вршити даље усклађивање пореског система Србије са пореским системом Европске уније. Посебно су истакнути и проучени и други важеће порези у нашој земљи.

Кандидат у шестом делу дисертације који носи назив *Сива економија и избегавање плаћања пореза* супроставља избегавање плаћања пореза - утаји пореза. У раду се наводи како се користе предности пореског закљона у циљу смањења пореске обавезе и објашњава се које су то одредбе пореског закљона које омогућавају да се легално избегне плаћање пореза или да се смањи пореска обавеза. То кандидат детаљно објашњава кроз многобројне сликовите примере. Насупрот законитој постоји и незаконито избегавање плаћања пореза када порески обвезник свесно не пријави или нетачно пријави елементе за разрезивање пореза и тиме пореске органе доведе у заблуду о стварној пореској снази обвезника. Овде је кандидат предложио одређене мере којима се треба борити против ове појаве која није карактеристична само за Србију већ постоји у свим пореским системима. Утаја пореза се третира негде као тежи облик финансијско прекршаја а негде и као

кривично дело у зависности од тежине прекршаја. Кандидат класификује могуће облике незаконите пореске утаје и говори у избегавању плаћања пореза у светским оквирима и о такозваном феномену **пореског избеглиштва**.

У седмом делу под називом *Инвестиције у функцији пословног развоја*, кандидат обрађује инвестиције са свих аспеката, а све у циљу да укаже на значај инвестиција за развој предузећа и националне економије. Посебно се наводи значај и деловање пореза на инвестиције и подвлаче се стимулативне и дестимулативне мере које утичу на инвестициону активност. Кандидат даје и систематизовану и прегледну слику пореских подстицаја и олакшица које се користе у регулисању инвестиција.

Пореска политика Србије и пословно инвестирање је осми део дисертације у којој кандидат обрађује актуелну пореску политику наше земље са многобројних аспеката. Посебно истиче да је фискална политика једна од најзначајнијих компоненти развојне политике региона, јер се управо инструментима и мерама фискалне политике и мерама локалне самоуправе утиче на привлачење инвестиција у регион. Кандидат посебно подвлачи да је привлачење инвестиција код нас и у окружењу, обликовано кроз тзв. понуду индустријских и технолошких паркова и царинских зона. Кроз ове подстицаје државне институције и локална самоуправа нуде инвеститорима инфраструктуру, капацитете, пореске погодности и услуге високог квалитета, на одређеној локацији. Истраживања су базирана на то колико актуелна пореска политика иде на руку домаћим и страним инвеститорима и колико је наша земља атрактивна дестинација за инвеститоре у светским оквирима. У дисертацији су дати и неки предлози за корекцију пореског система (које су то пореске стопе и пореске олакшице) који би поправили имиџ наше земље и учинили је пожељном и сигурном дестинацијом за инвеститоре.

У раду се тумаче мере које примењује општина Инђија, и то као модел успешне општине, чије су активности директно усмерене ка привлачењу инвестиција на територију општине. У дисертацији се посебно анализирао зависност буџета Републике Србије од страних директних инвестиција, и даје се одговор на питање, како да пореска политика да свој допринос у решавању великог проблема незапослености у Србији.

У последњем делу дисертације кандидат је урадио *Студију случаја* на основу истраживања и анализе које су рађене на примеру општине Прешево. Кандидат је кроз израду пројеката изградње *Индустријске зоне парка Прешево* и *Слободне зоне Прешево* употпунио изложена теоријска схватања у претходним поглављима. Ако би наведена предложена решења била идеја водилца органима локалне самоуправе, овај рад би добио и своју конкретну сврху.

На, крају у оквиру **Закључних разматрања** кандидат даје резиме својих кључних оцена и ставова, могућности примене неких искустава, као и коришћену литературу.

3. МИШЉЕЊЕ КОМИСИЈЕ И ПРЕДЛОГ

Докторска дисертација кандидата **мр Оливере Ђурић** представља оригиналан и самосталан научни прилог о избору ефикасног пореског система у циљу стимулације домаћег и страног инвестирања у бизнис. У вишедимензираној обради кандидат је демонстрирао коректно служење литературом, познавање теоретских и практичних достигнућа, умешност у избору и обради емпиријских података, презентирању илустрација и формулисању закључака, складност у компоновању саставних делова, као и јасан и разумљив стил излагања читаве материје.

Дакле, посматрано кроз призму економске теорије и привредне праксе ова докторска дисертација заслужује позитивну оцену, а самим тим и пажњу научне и стручне јавности.

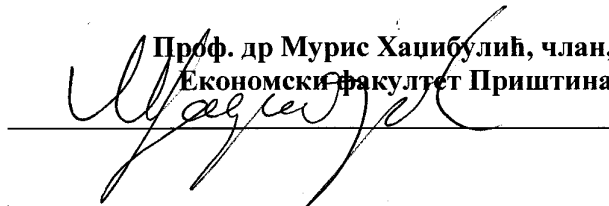
На основу свега изложеног **Комисија** предлаже Наставно-научном Већу Економског факултета да рад мр Оливере Ђурић под насловом **Порески систем и пореска политика у функцији пословног инвестирања у Србији** прими као дисертацију за стицање научног звања доктора економских наука и одреди **Комисију** за њену јавну одбрану:

КОМИСИЈА:

Проф. др Срећко Милачић, ментор,
Економски факултет Приштина

Проф. др Мурис Хаџибулић, члан,
Економски факултет Приштина

Проф. др. Мирко Кулић, члан,
Факултет за пословне студије,
Мегатренд универзитета у Београду

